שיהא מזומן עתי ואפילו בשבת עתי ואפי' בטומאה איש להכשיר את הזר פשיטא מהו דתימא כפרה כתיבא ביה קמ"ל עתי ואפילו בשבת למאי הלכתא אמר רב ששת [א]לומר שאם היה חולה מרכיבו על כתפו כמאן דלא כרבי נתן דאי רבי נתן [א]האמר חי נושא את עצמו אפילו תימא רבי נתן חלה שאני אמר רפרם [ב]זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים עתי ואפי' בטומאה למאי הלכתא אמר רב ששת [ב]לומר שאם נטמא משלחו נכנס טמא לעזרה ומשלחו [ג]שאלו את רבי אליעזר חלה מהו שירכיבהו על כתפו אמר להם יכול הוא להרכיב אני ואתם חלה משלחו מהו שישלחנו ביד אחר אמר להם אהא בשלום אני ואתם דחפו ולא מת מהו שירד אחריו וימיתנו אמר להם [1]כן יאבדו כל אויביך ה' וחכמים אומרים חלה מרכיבו על כתפו [ג]חלה משלחו ישלחנו ביד אחר [ד]דחפו ולא מת ירד אחריו וימיתנו [ד]שאלו את ר' אליעזר פלוני (א) מהו לעולם הבא א"ל לא שאלתוני אלא על פלוני (ב) מהו להציל רועה כבשה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הכבשה מהו להציל הרועה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הרועה ממזר מה הוא לירש מהו ליבם °מהו לסוד את ביתו מהו לסוד את קברו [ה]לא מפני שהפליגן בדברים °אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו מעולם שאלה אשה חכמה את ר' אליעזר מאחר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה אמר לה אין חכמה לאשה אלא בפלך וכן הוא אומר [2]וכל אשה חכמת לב בידיה טוו איתמר רב ולוי חד אמר זיבח וקיטר בסייף גפף ונישק [ו]במיתה שמח בלבבו בהדרוקן וחד אמר עדים והתראה בסייף עדים בלא התראה במיתה לא עדים ולא התראה בהדרוקן אמר רב יהודה[ז] שבטו של לוי לא עבד עבודת כוכבים שנאמר [3]ויעמוד משה בשער המחנה [ח] וגו' יתיב רבינא וקאמר להא שמעתא איתיביה בני ר' פפא בר אבא לרבינא [4]האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו אביו אבי אמו מישראל[ט] אחיו אחיו מאמו מישראל בניו °בני בתו מישראל: וכבש עשו לו כו': [י]אמר רבה בר בר חנה לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו ומתוך ששונאים את הבבליים היו קורין אותן על שמן [כ]תניא רבי יהודה אומר לא בבליים היו אלא אלכסנדריים היו אמר לו רבי יוסי [ל]תנוח דעתך שהנחת את דעתי: טול וצא: תנא מה שהי צפירא דין וחובי דרא סגיאין: **מתני'** מיקירי ירושלים היו מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלים ועד צוק תשעים

גמ' שיהא מזומן. מוכן לכך מאתמול: **עתי אפילו בשבת.** עתי בעתו ובמועדו ישתלח ולא יעבור ואפי' בשבת ובטומאה ולקמן מפרש מאי איסור שבת וטומאה שייך בשילוחו דאיצטריך לרבויי: **למאי הלכתא.** מה חילול שבת יש שהוצרך להתירו אי משום תחומין דרבנן בעלמא נינהו שגזרו עליהן לאחר מתן תורה: **כמאן.** איצטריך לרבויי דלא כרבי נתן דאמר חי נושא את עצמו הוא ואין בו אלא משום שבות ופלוגתא במסכת שבת(דף צד.): **חולה שאני.** דהשתא לא נושא את עצמו והנושא מחלל שבת: **ואת אומרת.** מדאיצטריך למתני עתי אפילו בשבת איכא למשמע דאין איסור (ג) הוצאה ליום הכפורים דאי יום הכפורים כשבת להוצאה למה לי קרא להתיר משאו בשבת הרי כשחל בחול נמי כשבת דמי וקאמר רחמנא ישלחנו. עירוב כדי נקט אלא דהא בהא תליא דלא תקינו חכמים עירובי חצרות אלא בשביל איסור הוצאה שגזרו (ד) מרשות לרשות גזירה משום הוצאה מרשות היחיד לרה"ר: **למאי הלכתא.** מה איסור טומאת מקדש או קדשיו יש בשילוחו שהוצרך לומר שידחה את הטומאה: **נכנס טמא לעזרה.** שהכהן (ה) מוסרו לו שם: **יכול להרכיב אני ואתם.** בריא וחזק היה השעיר להרכיב אותי ואתכם עליו לקמן אמרינן שלא היה חפץ להשיב על שאלתם מה שלא שמע מפי רבו: **אהא בשלום אני ואתם.** כלומר מה לכם לשאול על זאת לא אני ולא אתם נזקק לשילוחו: **דחפו.** לצוק ולא מת מהו שיהא צריך לירד אחריו וימיתנו: **פלוני מהו לעולם הבא.** על אדם אחד שאלוהו מה מעשיו בעיניך ויש פותרים על שלמה בן דוד שאלוהו: **אלא על פלוני.** שמא על אבשלום שאלתוני: **אלא על הרועה.** אם מותר להצילו מפי הארי: **ממזר מהו לירש.** את אביו: **אמר להם מהו ליבם.** אשת אחיו שאלתם אותי: **מהו לסוד את ביתו.** בזמן הזה מי אסור מפני זכר חורבן הבית: אמר להם לא שאלתוני אלא מהו לסוד את קברו: **לא שהפליגן.** והפריחן לדברים אחרים כאדם המתכוין לדחות כשאינו יודע להשיב אלא יודע היה אבל לא אמר דבר שלא שמע מרבו: **שמעשה העגל שוין.** עבודותיו שוות לאיסור מפני מה אין מיתתן שוה שהיו בו שלש מיתות מיתת סייף שימו איש חרבו מיתת מגפה ויגוף ה' את העם (שמות לב) מיתת הדרוקן דכתיב ויזר על פני המים ואמרינן במסכת ע"ז (דף מד.) לא נתכוין משה אלא לבודקן כסוטות בלבבות נכון: **זיבח וקיטר.** הן עבודות שחייבין עליהן לע"ז מיתה כדתנן בארבע מיתות (סנהדרין ס:) שהן בסקילה וכאן בסייף שעדיין לא נתפרשו להן ארבע מיתות בית דין ונידונו כמיתת בני נח שכל מיתתן בסייף כדאמרינן בסנהדרין (דף נ.): **גיפף ונישק.** אין כאן מיתת בית דין כדתנן בארבע מיתות (שם ס:) אלא בידי שמים נידונו במגפה: **כל בני לוי.** שכולן בכלל זה: **האומר לאביו ולאמו.** במעשה העגל לא ראיתיו נעשו אמורים עליהם לנקום נקמתו של מקום אלמא אביו ואמו אחיו ובניו עבדו ע"ז: **ומתוך ששונאין.** בני ארץ ישראל את הבבליים היו קורין כל קלי הראש ועושי דבר שלא כהוגן על שמם: **תנוח דעתך.** משפחתו היתה מבבל והיה קשה לו הדבר: **מה שהי לפירא דין וחובי דרא סגיאין.** מה מתעכב שעיר זה כאן ועונות הדור מרובין והן עליו: **מתני' מיקירי ירושלים.** מחשובי ירושלים: **עד סוכה הראשונה.** סוכות עשו לו בדרך ובני אדם הולכין לגור שם לפני יום הכפורים שמלוין אותו מסוכה לסוכה:

אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה כו'. אמרינן בפרק אמרו לו (כריתות דף יד.) דרפרם בדותא היא דפריך עליה ודילמא שאני שעיר המשתלח דהכשירו ביום הכפורים בכך אלא דרפרם בדותא היא: **פלוני** מהו לעולם הבא. פר"ח אבשלום שבא על פילגשי אביו מהו לעולם הבא מי סבירא לן הא דאמר רב נשים בכתובה וקידושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין הכי אמרינן בסנהדרין פרק כ"ג (דף כא.) או לא וי"מ ששאלוהו על שלמה מי סבירא לן כרבי יונתן דאמר כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה שנאמר ולא היה לבבו שלם כו' כלבב דוד אביו הוא דלא היה מיחטא נמי לא היה חטא הכי אמר בפרק במה בהמה יוצאה (שבת דף נו:) ובתוספתא פ"ג דיבמות:

מהו להציל הכבשה מן הארי. כלומר בת שבע מיד דוד מי סבירא לן דאמר ר' יונתן במסכת כתובות (דף ט:) כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ואוריה כתב גט לבת שבע מהו להציל הרועה מיד הארי כלומר מהו להציל אוריה מיד דוד מי סבירא לן חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ולא היה מורד במלכות או דילמא אין חולקין ומורד במלכות הוה עכ"ל פירוש משום דקאמר ואדוני יואב [נ]דקרי ליה ליואב אדוני בפני המלך ופלוגתא היא בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קיט:) אם חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב או לא:

אמר ליה ר' יוסי תנוח דעתך כו'. ואי"ת בס"פ שתי הלחם (מנחות דף ק.) גבי חל להיות יום הכפורים ערב שבת שעיר החיצון של יום הכפורים אוכלין אותו כשהוא חי תניא בגמרא איפכא רבי יוסי אומר לא בבליים היו כו' עד אמר לו רבי יהודה תנוח דעתך שהנחת דעתי ויש לומר מר מאי דשמיע ליה קאמר ומר מאי דשמיע ליה קאמר ר' יהודה קיבל דהכא לא בבליים הן ור' יוסי קיבל בההוא דהתם: רבי

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ה מהלכות עבודת יוה"כ הל' יט:
לא ב מיי' שם הלכה כא:
לב ג מיי' שם הלכה כ:
לג ד מיי' שם הלכה כב:

◆

תורה אור השלם

1. כן יאבדו כל אויביך יי ואהביו כצאת השמש בגברתו ותשקט הארץ ארבעים שנה: שופטים ה לא
2. וכל אשה חכמת לב בידיה טוו ויביאו מטוה את התכלת ואת הארגמן את תולעת השני ואת השש: שמות לה כה
3. ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליי אלי ויאספו אליו כל בני לוי: שמות לב כו
4. האמר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא הכיר ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתך ובריתך ינצרו: דברים לג ט

◆

מוסף רש"י

זאת אומרת. מדקתני אפילו בשבת, **עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים.** דאם יש איסור הוצאה ליוה"כ, אמאי איצטריך לרבויי שבת, הא דמי יוה"כ והוא הדין לשבת (כריתות יד.). **עדים והתראה בסייף.** כמשפט אנשי עיר הנדחת שהן מרובין (שמות לב כ). **תנוח דעתך.** משפחת ר' יהודה מבבל היתה, לפיכך שמח לדברי ר' יוסי (מנחות ק.).

◆

רבינו חננאל

עתי, ואפי' בטומאה. שאם נטמא נכנס לעזרה ומשלחו. עתי, ואפי' בשבת. שאם חלה השעיר ואינו יכול להלך מרכיבו על כתיפו. ואפי' לר' נתן דאמר החי נושא את עצמו, (לא) [מ"מ] מיבעיא לן [קרא] חולה שני, דחולה כמאן דכפות דמי, ואינו נושא את עצמו וכמשוי הוא. וא"ר יוחנן מודה ר' נתן בכפות, המוציא אדם כפות, כלומר קשור ידיו ורגליו חילל את השבת. ודברי ר' נתן בשבת פ' [המצניע] (ובע"ז) [ובעירובין] פרק [המוצא]. אמר רפרם זאת אומרת עירוב והוצאה לשבת ואין עירוב והוצאה ליום הכפורים. זו השמועה בכריתות פרק אמרו לו שנים אכלת חלב. אמרו על שמועה זו דרפרם ממאי דילמא שני שעיר המשתלח דהכשירו ביום הכפורים בכך. אלא דרפרם ברייתא היא פי' אם בא רפרם לדקדק מיהא דתנן בכריתות א"ר מאיר אם היתה שבת והוציאו חייב, ואמר מדקאי ביום הכפורים וקתני אם היתה שבת, ש"מ דשבת הוא דאסירא להוציא מרשות לרשות אלא אם יערב, אבל יום הכפורים מותר בלא עירוב. ונדחו דבריו. ואסיקנא בכריתות אלא [האין] דאמר רפרם ברייתא היא, כלומר חיצונה [היא] ולא נאמרה בבית המדרש, ולא שנא יום הכפורים אין מוציאין ולא יוצאין בתחומין אלא על ידי עירוב, כדגרסינן בעירובין פרק [בכל מערבין], ותניא אמרו בית הילל לבית שמאי אתם מודים שמערבין לגדול ביום הכפורים, אמרו להם [אבל אמרו] כשם שמערבין לגדול ביום הכפורים כך מערבין לנזיר ביין ולישראל בתרומה, להודיעך דכולי עלמא מודים ומילתא פשוטה היא שמערבין לגדול ביום הכפורים. וכל מאן דמפרש חילוף זה טעות הן הדברים בידו. שאלו את ר' אלעזר חלה מהו שירכיבוהו כו'. וחכמים אומרים חלה מרכיבו על כתיפו. חלה השליח משלחו ביד אחר. דחפו ולא מת יורד וממיתו. שאלו את ר' אלעזר, אבשלום שבא על פילגשי אביו מהו לעולם הבא. מי סבירא לן הא דאמר רב נשים בקדושין וכתובה, פילגשים בלא כתובה וקדושין. וכן שאלוהו על שלמה מי סבירא לן כר' יונתן דאמר כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה, שנאמר ולא היה לבבו שלם עם ה' אלהיו כלבב דוד אביו, כלבב דוד אביו לא היה מיחטא נמי לא חטא כו', [כדגרסינן בפ' במה] בהמה יוצאה. תוספתא בתחילת יבמות, מהו להציל כבשה. כלומר בת שבע מיד דוד, מי סבירא הא דר' יונתן במס' כתובות כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות נותן לאשתו, ואוריה נתן גט לבת שבע. מהו להציל הרועה מיד הארי, כלומר מהו להציל אוריה מיד [דוד], מי סבירא לן חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב. ומפני שאמר ואדוני יואב אינו מורד במלכות וניתן להצילו, או אין חולקין כבוד לתלמיד ומורד במלכות הוא. ומסקנא בהו בהני שאילתא. לא מפני שהפליגו בדברים אלא שלא אמר דבר שלא שמעו מרבו לעולם. במעשה העגל רב ולוי, חד אמר זיבח וקיטר בסייף, גיפף ונישק במיתה, שמח בלבו בהדרוקן. וחד אמר מי שהעמידו עליו עדים והתראה בסייף, עדים בלא התראה במיתה, לא עדים ולא התראה בהדרוקן, חולי נפוח בני מעיים עד שימות. שבט לוי לא עבד ע"ז. והאי דכתיב ולאביו ולאמו לא ראיתיו וגו', אביו, אבי אמו ישראל, וכן אמו [מ]ישראל. אחיו מאמו בן ישראל. בניו בני בתו מישראל. וכבש עושין לו מפני הבבליים שהיו מתלשין בשערו כו'. תנא משוך צפירה זו וצא, וחובי דדרא סגיאין. כלומר, מהר וצא שעיר זה קטן וחטאות הדור מרובין.

מסורת הש"ס

א) שבת נג. קמא: [עירובין קב.], ב) כריתות יד., ג) [תוספתא פ"ג ה"ט], ד) [תוספתא יבמות פ"ג ה"ג], ה) [סוכה כז:], ו) [גי' הערוך במגפה וכן גי' רש"י כאן ובע"ז מד. ד"ה הרי הוא אומר גרם גלאסכרה], ז) [בע"י אמר ר"י אמר שמואל], ח) [ויאמר מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי כצ"ל וכ"ה רש"י ד"ה כל בני לוי], ט) [בע"י גרסי' נמי אמו אמו מישראל], י) [מנחות ק.], כ) [צ"ל תניא נמי הכי וכ"ה במנחות ק.], ל) [שבת קנב: פסחים לג: סנהדרין ל: מנחות מה. ק.], מ) צ"ל ד"א עם דלעיל, נ) [שבת טו.].

◆

גליון הש"ס

גמ' מהו לסוד את ביתו. עיין מהרש"א ספ"ג דנ"ב בחידושי אגדות: שם אלא מפני שלא אמר דבר שלא שמע. עיין מהרש"א רפ"ד דברכות בח"א: שם בני בתו מישראל. עיין יבמות דף סב ע"ב:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאלו את ר' אליעזר פלוני. נ"ב עי' בערוך ערך פלן הראשון: (ב) שם לא שאלתוני אלא על פלוני ופלוני מהו לעוה"ב אמר להם לא שאלתוני אלא על פלוני מהו להציל הכבשה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הרועה מהו להציל הרועה מן הארי אמר להם לא שאלתוני אלא על הכבשה ממזר מה הוא לירש וכו' לסוד את קברו ומהו לסוד את קברו מהו לסוד את ביתו לא מפני שהפליגן בדברים אלא וא"ב אמר הסיפא בתוספתא פ"ג דיבמות נראה דעל ממזר שאלוהו אי שרי לסוד את ביתו דשמא יש לו להתאבל על שפסול הוא לבא בקהל דע"ז השיב מהו לסוד את קברו דכיון שהוא פסול אין עושין לו כבוד במותו כדי שיהא היכר שזרעו פסול ולא מיירי הכא בשפיכת סיד על הקבר לשם ציון כדאיתא ר"פ משקין אלא טיחת סיד שיהו עושין לקברים לשם כבוד ופירש"י כאן הוא תמוה: (ג) רש"י ד"ה זאת אומרת כו' למשמע דאין איסור עירוב והוצאה ליוה"כ: (ד) בא"ד איסור הוצאה שגזרו טלטול מרשות לרשות: (ה) ד"ה נכנס כו' שהכהן גדול מוסרו:

◆

תוס' ישנים

אבל את המשתלח למה ישפך הדם כיון שלא נפסל הדם כלל אם יגרילו על אחרים יהיה נראה יותר וקפ"ד א) (דהכא) דבעינן שיעמדו שניהם היינו לענין ב) דלא יפסל שעיר המשתלח גופו שלא נעשית מצותו אם לא היה חי כל כך אבל משום הכשר הדם לא ואמרי דבי ר' ינאי יעמד חי עד מתי וקוק להיות חי עד שעת מתן דמים של חבירו שזה הטעם נמי ישנו משום הכשר הדם בשביל שעיר המשתלח ולא הוצרך לפרש כך כיון ג) דלהאי פירכא קאי כדפרישית. מ"ר: אם משנתרמה התרומה נשבעין לגוברין. פירש רש"י נתרמה התרומה ד) משנודע שנגנבו נשבעין לגוברין וזה פי' משום דקפיד ליה תורמין על האבוד ועל הגנוב ועל העתיד לגבות אלמא תורמין על האבוד והבעלים נפטרים ואפילו לכתחלה והכא מחייב אותם לשלם אם אבדו קודם שנתרמה התרומה מדקתני נשבעין סי' ועל כן פי' תורמין על האבוד היינו כגון שלא נודע עדיין שנגנב אבל אם נודע המיוב על הבעלים ה) לעולם ועוד קשה לו כיון דתורמין על האבוד כל שכן על הגנוב כיון שאפילו נאבד אחר כך מועיל ואין נראה לי דאם כן הוה ליה למיפלג ולמיתני בין נודע קודם שנתרמה התרומה לנודע אחר כך ועוד ידיעה מאן דכר שמיה ועוד קשה לרבי על פשטא דמתני' כיון דמנא תורמין על האבוד אפילו אין נודע עדיין כ"ש על הגנוב ו) וכי תימא דריפא זו ואין צריך לומר זו וסיפא זו אף זו על כן מפרש רבי שתורמין על האבוד שלא כבר ללשכה ואבוד ביד הגוברין או אין אחריות על הבעלים ועל הגנוב אפילו לא יבוא ליד גובר לעולם מאחר שנגנב מן הבעלים וסופו לאבוד ולא יגיע ללשכה ועל העתיד לגבות שלא נגבה כלל עדיין אלא שלבסוף יגבה וכולהו איכא חדא לריעותא וחדא לטיבותא על האבוד היינו ריעותא שנאבד טיבותא שהגיע כבר ללשכה ועל הגנוב ריעותא שסופו לא יגיע ללשכה וטיבותא שבשעת התרומה הוא בעין ועל

א) דהכא. ב) צ"ל מיפסל. ג) צ"ל דלאכן. ד) צ"ל קודם שנודע. ה) צ"ל לשלם. ו) וכי תימא דזו ואצ"ל זו קתני הא סיפא זו אף זו קתני כצ"ל.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones